

DIŞ GÖRÜNÜŞE DE ÖNEM VERİRDİ*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn, alâ külli hâlin ve fi külli hîn. Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh. Ve's-salâtu ve's-selâmu alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn, ve şefîi'l-müznibîn muhammedini'l-mustafâ ve âlihî ve sahibihî ve men tebi'ahû biihsânin ilâ yevmi'l-ceza...

Emmâ ba'dü, fa'lemû eyyühe'l-ihvân... Feinne efdale'l-hadîsi kitâbu'llâh... Ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu teâlâ aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ... Ve külle muhdesetin bid'ah... Ve külle bid'atin dalâleh... Ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr... Ve bi's-senedi'l-muttasîli ile'nnebiyyi sallallahu aleyhi ve selleme ennehû kân:

كَانَ لَا يُصِبُهُ قُرْحَةٌ وَلَا شَوْكَةٌ إِلَّا وَضَعَ عَلَيْهَا

الْحِنَاءَ

(د. عن سلمة)

RE. 546/18 (*Kâne lâ yusîbuhû kurhatün, ve lâ şevketün, illâ vadaa aleyhe'l-hinnâ'*)

Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun... Peygamber SAS Efendimiz'in şemâilinden, âdet-i seniyelerinden bir bölüm, *Râmûzü'l-Ehâdîs* kitabının sonuna eklenmiş olan bölümü okumaya devam ediyoruz.

Bu rivayetlerin okunmasına ve izahına başlamadan önce Peygamber SAS Efendimiz'e sevgimizin, saygımızın, bağlılığımızın bir nişanesi olmak ve ruh-i pâkine hediye edilmek niyetiyle, onun mübarek âlinin, ashâbının, etbâının, ahbâbının ruhlarına ayrı ayrı hediye olsun diye ve hâssaten sâdât ve meşâyih-i turuk-u aliyyemizin cümlesinin ruhlarına;

Kitabını okuduğumuz Gümüşhaneli Ahmed Ziyaeddin efendi hocamızın ruhuna, kendisinden feyz aldığımız Muhammed Zâhid Kotku hocamızın ruhuna hediye olsun diye;

Bu beldeleri canlarını, mallarını ortaya koyarak Allah yolunda cihad edip fethetmiş olan fatih ecdadımızın, şehitlerin, gazilerin, mücahidlerin Fatih Sultan Muhammed Hân'ın ve mübarek ordusu mensuplarının ve bu beldeleri tekrar tekrar düşmanlara karşı savunmuş korumuş olan mübarek mücahidlerin ruhuna hediye olsun diye ve "Cümle hayrât u hasenât sahiplerinin ve hâssaten içinde ibadet ettiğimiz şu İskenderpaşa Camii'nin bânisi İskenderpaşa'nın ve zaman zaman bunu tecdit, tamir ve tesviye eyleyip hizmette devamını sağlayanların ve içinden güzerân eyleyen imamların, hatiplerin, müezzinlerin, cemaatlerin ruhlarına hediye olsun diye;

Ve nihayet uzaktan yakından bu hadîs-i şerîfleri, bu rivayetleri dinlemek üzere buraya toplanmış, gelmiş olan siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş bütün sevdiklerinin ve yakınlarının ruhlarına hediye olsun diye bir Fâtîha, 3 İhlâs-ı Şerîf okuyalım öyle başlayalım! .....

a. Yara Tedavisinde Kına Kullanırdı

Mukaddimedede metnini az önce okumuş olduğumuz birinci rivayet, *Râmuzü'l-Ehâdîs*'in 546. sayfasında, 18. hadis-i şerif... İbn-i Mâce Ümm-ü Râfi' RA'dan rivayet etmiş:¹

كَانَ لَا يُصِبُهُ قُرْحَةٌ وَلَا شَوْكَةٌ إِلَّا وَضَعَ عَلَيْهَا

الْحِنَاءَ

(.د. عن سلمة)

RE. 546/18 (*Kâne lâ yusîbuhû kurhatün, ve lâ şevketün, illâ vada'a aleyhe'l-hinnâ'*)

Efendimiz SAS'in kendi zâtına, vücuduna ne zaman bir yara arız olsa veyahut bir diken batıp kanamış olsa, muhakkak ona kına koyardı, tedavisini kına koymak suretiyle yapardı. Efendimiz'in itiyadı.

Kınanın hakikaten bizim ecdadımız tarafından geniş bir kullanım sahası olmuştur. Şimdi yaygın

¹ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.X, s.328, no:3493; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XXIV, s.298, no:756; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.IV, s.307; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XIX, s.121, no:3666; Ümm-ü Râfi' RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.132, no:18353; *Câmiü's-Sağîr*, c.II, s.202, no:6899.

olan; ayak parmakların arasındaki kaşıntı ve kanama durumu veyahut beyazlanma ve çürüme durumu, kokma durumu varsa; ona karşı da yine kınayı tavsiye ediyorlar.

“—Parmak aralarına kına konulur, kına ile tedavi edilebilir.” diyorlar.

Hanımların zaten bir ziynet olarak kullanmalarının dışında, kınanın bir ilaç olarak kullanılması deriyi kalınlaştırıcı, takviye edici bir tesiri var. Deri sağlamlaştırıyor, kalınlaştırıyor, güçleniyor, hastalıklara karşı mukavim oluyor.

Kınanın kendisinin —tabip kardeşlerimiz, eczacı kardeşlerimiz ayrıca incelemeli— içinde hangi madde var ki böyle kırmızı renge boyuyor? Acaba bu tentürdiyottaki madde gibi bir madde mi, yoksa daha başka bir şey mi? O bizim kendi sahamızın dışında. Sadece biz bu bilgiyi buradan naklediyoruz ki Peygamber Efendimiz yarasına ve diken batan yerine tedavi etmek maksadıyla kına koyarmış. Bunun hikmetini ve kınanın içindeki müessir maddelerin tespitini artık eczacı kardeşlerimiz araştırınsınlar, yazsınlar; biz de mecmualarda neşredelim!

Osmanlı ordusu Balkanlar’a giderken köylere uğrayıp küflü peynirleri toplaya toplaya öyle giderlermiş.

“—Ne olacak bu küflü peynirler?”

Kılıç yaralarına, ok yaralarına o küflü peyniri ilaç olarak koyarlarmış. Şimdi anlıyoruz; o küflü peynirin penisilin, antibiyotik tesiri var, yani o yaranın çabuk kapanmasına, mikroplanmışsa onun mikroplarının öldürülmesine faydası

olduğunu biliyoruz.

Diyorlar ki:

“—Penisilini İngiliz falanca ilim adamı bulmuş.”
İyi güzel ama pattadak nereden buluyor bu şeyi?

Bunların birçok buluşları, buluş dedikleri şeyler... Bazısı tabii laboratuvarlar kurmuşlar, çalışmışlar. Çalışan insana Allah çalıştığı sahada bir şeyler kazandırıyor. Kim olsa, çalışana çalıştığını Allah

veriyor. Bu bir çalışma kanunu...

Müslümanların da boş durmaması lazım. Ciddi çalışması lazım. Gayret etmesi lazım. Tuttuğu işi sağlam tutması lazım. Üzerine dikkatli eğilmesi lazım. Titiz iş yapması lazım. Zaten bize Peygamber Efendimiz'in emri bu. Müteaddit hadîs-i şerîfler geçti, bu vesilelerle de söyledik ki; Allah-u Teâlâ Hazretleri hangi iş olursa olsun, üzerine aldığı o işi güzel yapan kulunu sever ve onu rahmetine mazhar eder. Hangi işi yaparsa güzel yapacak.

“—Ben çobanım.”

Tamam, çobanlığını güzel yap.

“—Ben ekmekçiyim.”

Tamam, ekmeğin içinden olmadık maddeler, malzemeler çıkmasın; pişkin olsun, hamur olmasın. İşte şöyle olsun, böyle olsun, neyse yani; senin mesleğinle ilgili incelikler sana ait. Ama sen bu mesleğini en mükemmel tarzda yap.

Ecdadımız kılıç yaparmış; kılıcı Almanlar bizden öğrenmiş. Şu meşhur *Solingen* kılıcını...

Türkiye'ye gelmiş, esir düşmüş olan Alman ustası kılıç yapmayı, çelik yapmanın inceliklerini öğrenmiş

de buradan Almanya'ya döndüğü zaman atölye kurmuş. Almanya'da çelik sanayiinde meşhur bir isim; *Solingen* çelikleri, çakı, bıçak ve sâire... Herkesin bildiği bir isim oluyor.

Üç kıtaya hâkim olmuş koca bir kültürün mirasçısı durumunda bulunduğu için, Osmanlı'nın yaptığı bir şeyde bir fayda var.

Mimar Sinan Rh.A Hazretleri, —çok seviyorum— Süleymaniye camiini yaparken geçermiş içine, otururmuş, fokur fokur nargile fokurdatırmış. Padişaha şikâyet etmişler:

“—Bu senin mimarbaşın ne biçim adam ki caminin içinde nargile fokurdatıyor?” diye.

Tabi kendisine bir sorgu sual açılmış.

“—Efendim fokurtu bile olsa, fısıltı bile olsa sesin bu mekân içinde nasıl dağıldığını tespit etmek için deneme yapıyorum. Bunun içine tütün, herhangi bir keyfiyet malzemesi koymuş değilim. Mühim olan, bakalım sesi her yerden eşit duyulabiliyor mu?”

İmam çıkacak, tabii ihtiyar, mübarek ak sakallı bir insan olacak.

“—Efendim buyurun, imamlık zât-ı âlinize layık, geçin ön tarafa!” diyeceksiniz.

Adamın sesi mahdut. Peygamber Efendimiz buyuruyor ki;

“—Camide, namazda önünüze geçireceğiz

şahsa, imamınıza dikkat edin. O çünkü Allah huzurunda sizin elçiniz, sözcünüz.”

Tabi en mübarek insan geçecek. Yani “En gür sesli geçsin.” denmiyor; en mübarek insan geçecek. Orada Kur’an okuyacak. Sesi mahdut olabilir. Ne olacak o zaman?

Koca Süleymaniye Camii’nde ses duyulmayacak. İmam ne söylemiş; tekbir mi getirmiş, rükûdan mı kalkmış, secdeye mi varmış, belli olmayacak.

Onun için oturmuş, “Nereden nereye ses gidiyor?” diye sesin kontrolünü yapıyor.

Sonra duvarların içine küpler koymuş, sesi yankılandırısın, büyütsün, canlandırısın diye duvarların arasına, sıvanın altına yer yer şeyler koymuş.

Telli sazlı aletlerin, dümdüz tel olsa da, bir tahtanın üstüne tel takılsa da dımbır dımbır yapılsa olmaz mı?

“—Olmaz!”

Altında bir hazne olacak, boşluk olacak; ses orada kalitlenecek, büyüyecek... Dımp yaptığı zaman o içindeki şey... Hatta, “O yapılan tahtanın damarlarının bile sese tesiri var.” diyorlar. Bu ince bir iş.

Bizim ecdadımızın yaptığı şeylerde derin bir düşünce var. Mihrap yapmış; niye mihrabın üstünü öyle yapmış, niye iki tarafını kenara doğru şey yapmış?

Bunlar sesin aksetmesi için; ses buradan çıktığı zaman bu tarafa çarpacak, bu tarafa aksedecek, bu taraf duyacak; bu tarafa çarpacak, şu taraf

duyacak. Onların hepsi bir tecrübeye dayanıyor. Osmanlı, ecdadımız yaptığı şeyi yedi asırlık, on asırlık eski tecrübeleri de biriktirerek yapmış.

Mimar Sinan, Mimar Sinan olmuş ama Şam'ı da görmüş, Avrupa'yı da görmüş, Anadolu'yu da görmüş. Her tarafta herkes başka türlü geçerken, o köprüye iner bakarmış:

“—Bu köprü neden yapıldı?” Bir binaya gittiği zaman onu incelemiş: “—Bu bina nasıl yapıldı?”

Koca mimar öyle olmuş.

Ege'den geliyorum, iki-üç gün önce, diyorlar ki:

“—Aman İzmir'in körfezinden çıkıverirsin, deniz patlar, hadi devrilirsin...”

Barbaros bir denizci olmuş, levent olmuş. Bu koca denizlerde bunlar nasıl hâkimiyet kurmuşlar da oralarda, şimdiki zamanın büyük şileplerine, kocaman gemilerine göre küçücük gemilerle nasıl at oynatmışlar? Düşmanla savaşmışlar da düşmanı İtalya'nın, Fransa'nın, İspanya'nın kenarına sıkıştırmışlar. Bu taraflara gelememişler.

Tabii, büyük bilgileri var. Pirî Reis'in haritası, bugün hâlâ ilim adamlarını terletiyor:

“—Bu adam bu haritayı nasıl yaptı? Nereden bildi? Nasıl topladı bu bilgileri? Amerika'nın kıyılarını, Güney Amerika'yı, Kuzey Amerika'yı, o zamanda, o tarihte nasıl öğrendi de nasıl bu kadar isabetli işledi? Nasıl haritayı bu kadar hatasız, kusursuz yaptı?” diye herkes parmağını ısırıyor.

Hâlâ anlaşılabilmiş değil...

O bakımdan yaptığımız şeyi güzel yapacağız.

Dönelim buradaki rivayete.

Efendimiz'in tedavi maksadıyla kullandığı malzemelerin her birisinde nice nice sırlar, nice nice şifalar gizlidir.

“—Çörek otu ihtiyarlıktan ve ölümden başka her derde şifadır.” diyor.

Çörek otu, siyah, o çöreklerin üstüne konulan, susam kadar küçük küçük olan şeyler. Bunun çok şifası var, belli.

Almanya'da doktorlar birisinin elini ve ayağını kesmeye karar vermişler. Müslüman, gitmiş, rahatsızlığı derinmiş, incelemişler, demişler ki;

“—Başka çaresi yok. Kesmezsek de kangren olur, kanser olur, daha beter olur, ölürsün. Onun için ölmemen için ayağını feda edeceksin.”

O da düşünmüş, taşınmış; âzâsını kesmek keyfine pek hoş gelmemiş. Demiş ki:

“—Peygamber Efendimiz, ‘Çörekotu her derde devadır.’ demedi mi? Dedi.”

Çörek otuna devam etmiş, ne kadar müddet devam ettiyse... Gitmiş, tekrar doktorlara bir görünmüş. Doktorlar demişler ki;

“—Ne yaptın sen buna? Nasıl oldu da geçti bu?”

Ameliyattan başka hiçbir çare yok denilen şu hastalık nasıl geçti, hayret etmişler.

Bunu başından geçenlerden duyanlar bize naklediyorlar. Onun için bunları iyice

inceleyelim.

Büyük İslâm tarihçilerinin kitaplarını okuyordum, tarih kaynaklarında:

“—Hicrî bilmem kaçınıcı tarihte Hicaz tarafında büyük bir ateş zuhur etti, yedi gün devam etti.”

Orada orman yok, ot yok. Ne yandı da yedi gün devam etti?

Biz o rivayeti atlayıp geçmişiz. Yani düşünmemişiz. Ama neyin işareti o?

Suudi Arabistan’da petrolün olduğunun işareti işte. Mübarek, o rivayetin peşine düş, araştır bu meseleyi; petrolü Avrupalı’dan önce bul, Avrupalı’dan önce kullan, cihana hâkim ol.

Osmanlı’nın elinde petrol olsaydı, ötekilerin elinde hiç böyle bir imkân olmasaydı, Osmanlı ne yapardı? Yıkılır mıydı böyle? Kolu kanadı kırılır mıydı? Mindere sırtı gelir miydi? Gelmezdi.

Demek ki muhterem kardeşlerim, yaptığımız işi güzel yapacağız. İyi çalışacağız. Araştırma yapacağız. İnceleme yapacağız. Tetkikat yapacağız. Allah kim çalışırsa çalışsın onu mahrum bırakmıyor. Bir de çalışan kendisinin sevgili kulu olursa, mü’min kulu olursa, mütedeyyin kulu olursa, ona çok daha büyük fütühât, çok daha büyük imkânlar verir, çok daha büyük ikramlarda bulunur. O bakımdan, aman iyi çalışalım!

Avrupa’yı, Amerika’yı gördük. Siz de görmüşünüzdür. Bugün dünyayı gezmeyen insan yok. Bazen işçi diye geziyor, bazen ticaret diye geziyor, herkes görebiliyor. Tüccarlar bakıyorsunuz, Ticaret Odası bir gezi tertiplemiş;

kalkmış, gitmiş. Kumaş tüccarı, Kafkasya'yı görmüş, Rusya'yı görmüş, Semerkand'ı görmüş; ballandıra ballandıra anlatıyor. Beri tarafta burada tarih okutan, işin mütehassısı insan hiç oralara gitmemiş mesela. Bugün herkes görebiliyor.

Gördüğümüz şu ki; adamlar kılı kırka yarıyorlar. “—Ne demek?”

Kırk parçaya bölecek kadar ince, işleye işleye, inceleye inceleye her şeyi araştırıyorlar. Hatta bizim tarihimize ilgili eserleri araştırıyorlar. Hatta bizim dinimize ilgili eserleri araştırıyorlar. Bazı gerçekleri bizim müslümanlar bilmiyor da onlar biliyor, öğreniyor, keşfediyor. Araştırdığı için buluyor ve ondan istifade ediyor, bizim aleyhimize kullanabiliyor.

O bakımdan yan gelip yatmakla, keyif çatmakla, nefse hizmet etmekle iyi Müslümanlık da olmuyor. Başarı kazanamıyorsun. Geri kalmış bir ülke durumuna düşüyorsun. Onun arkasından din de gidiyor, iman da gidiyor. Hürriyet gidiyor. Hürriyet gidince adam baskı yapıyor; din de gidiyor, iman da gidiyor.

“—Hoppala, hiç ben bu işin böyle olacağını tahmin etmemiştim ama bak benim tembellik nereye dayandı; benim torunlarım oldu gâvur...” diyor adam mesela.

Neden?

Sen çalışmadın, iş şöyle gitti, böyle gitti derken başa geldi zalimler, başa geldi kâfirler; yaptılar baskılarını, oynayacakları oyunları oynadılar, güle oynaya zehirlediler; böyle bu hale geldi.

Onun için, ideal müslüman nasıl olmalı? Hakiki mü'min nasıl olmalı?

Hakiki mü'min, sahasının tek elemanı olmalı! Bir tane. Kılıç yaptı mı tamam; onun kılıcı kılıçtır, onun üstüne kılıç yoktur. Lokum yaptı mı tamam; onun lokumu üstüne lokum yoktur, kaymaklı lokumu bir tane o usta yapar.

Höşmerim... Edremit'ten geçiyoruz.

“—Ya şurada bir sürü hoşmerimci dükkânı var, alsana...” “—Yok. Falanca yerde bir ustası var, çok da nazlıdır, herkese de mal vermez. Ancak kendi dükkanında eliyle yapar.” Hakikaten çok farkı var. Nerede o, nerede ötekisi?

Aman yapacağımız işi güzel yapalım. İyi araştıralım. İyi çalışalım. Titiz olalım. Düzenli olalım. Kendi sahamızda her şeyi bilelim, en iyi şekilde bilelim. O sahanın birinci sınıf ehli olalım, mütehassısı olalım. Herkes bize gelsin, bizden sorsun.

Bak bizim bu İsmail Saib Hocaefendi, rahmetli, Beyazıt camiinin yanındaki Umumî Kütüphane'nin müdürüymüş. Birkaç eseri var, kaynak kitap; herkes kütüphanesinde bulundurmamak zorunda kalıyor, istifade ediyor. Yani bu zât, mütediyyinmiş. Avrupalılar gelirlermiş kendisine:

“—Aman hocam bizi talebeliğe kabul et!” diye.

İslâm ilimlerini öğrenecekler ya, yanına girip talebe olmak isterlermiş. O da diretirmiş:

“—Yok. Ben müslümana ders veririm, gayriye ders vermem!” dermiş.

“—Tamam, müslüman olduk.” derlermiş.

“Eşhedü en lâ ilâhe illa’llah, ve eşhedü enne muhammeden abduhû rasûlühû.” der, ismini değiştirirmiş, müslüman olurmuş, girermiş.

Böylece hoca mes’uliyetten kurtuluyor. O hakiki müslüman olduysa, ne âlâ... Hakiki müslüman olmadı da sahte müslüman olduysa, onun da hesabını Allah ona sorar. Ama bak, kendisine müracaata mecbur ediyor. El-hamdü lillâh, işte müslüman öyle olmalı...

Allah hepimizi kendi sahamızda böyle çalışan kimse etsin... Mesleğin cinsi mühim değil. Yani tahta oymacısı olabilirsin, beton kalıpcısı olabilirsin, demirci olabilirsin, ne olursan ol; mesleği güzel yapmak önemli... Kaliteli, zevkine uygun, halis, güzel bir şey

yapmak önemli...

Sandalye yapıyorlar, oturuyorsun, “Bir gerineyim.” diyorsun; sandalye çatur çatur ek yerlerinden ayrılıyor. Neden?

Dizaynı, modeli, çizgisi bilimsel gerçeklere uygun yapılmamış. Kuvvet hesapları yanlış yapılmış. Sandalyeye bir yaslandı mı eklem yerlerinden ayrılıyor, pot oturuyorsun olduğun yere...

“—Hay Allah, kusura bakma hocam, bu sandalye böyle.”

Hadi onu götür, başkasını getir.

“—Neden?”

Bu sandalyenin yapılışında kusur var; sandalyenin eklenti yerleri, ayaklarının duruşu, şekli şemâili kusurlu...

Vazo yapıyor, çat kırıldı. Yanından eteklerini rüzgarlandıra rüzgarlandıra çocuk fırt geçiyor; vazo devrildi. Eskiler vazoyu ince yapmış, altını biraz geniş yapmış.

“–Neden?”

Dayandığı yer geniş olmazsa devrilir. Her şeyin hesabı, tedbiri var.

Onun için siz bu kadar sözün gerisini anlarsınız, kendi mesleğinizle ilgili öbür taraflarını... Her birimiz, kendimizden iş geçmişse -geçebilir, doğru, mümkün- kendimizden sonra çoluk çocuğunuzu bir sahanın mütehassısı yetiştirelim. Korkmasın.

“–Aman ben doktor olmazsam aç kalırım. Aman ben mühendis olmazsam aç kalırım. Aman ben ille şu mesleği...”

Böyle bir şey yok. Her mesleğin erbabına ihtiyaç var. Birinci sınıf erbabını herkes arayıp buluyor. Saraylara alıp götürüyorlar.

Suudi Arabistan’dan geliyor;

“–Gel, biz şurada cami yapıyoruz. Hadi şunun yazılarını sen yaz.” diyor.

“–Ya bu yazı sizin yazınız, biz milletçe o yazıyı bırakmışız, latin harflerini almışız. Sen kendi adamlarına yazdırsana bu yazıyı...”

Hayır, Türkiye’den hattat çağırıyor. Meselâ, Mescid-i Kubâ’nın yazılarını bizim kardeşlerimizden bir kardeşimiz yazdı.

“–Neden?”

İşte bu bileğinin gücüyle, sanatıyla takdir

topluyor.

“—Kim yapabilir bunu? Yapsa yapsa o yapar.” diyorlar, dünyanın neresinde olsa gelip buluyorlar.

Allah hepimizi öyle yaptığı işi güzel yapanlardan eylesin...

b. Gülerken Ancak Tebessüm Ederdi

Ahmed ibn-i Hanbel, hadis imamı Tirmizî ve Hâkim *Müstedrek*'inde Câbir ibn-i Semüre RA'dan rivayet etmiş ki:²

كَانَ لَا يَضْحَكُ إِلَّا تَبَسُّمًا

(حم. ت. ك. عن جابر بن سمرة)

RE. 547/1 (Kâne lâ yedhaku illâ tebessümen)

“Peygamber SAS Efendimiz gülerse ancak tebessüm olarak gülerdi, başka bir şekilde gülmezdi. Gülüşü tebessüm tarzındaydı, başka bir şekilde değildi.”

Tabii burada başlıca üzerine işaret etmemiz, bastırmamız gereken iki husus var:

Bir, Peygamber Efendimiz'in kahkahayla

²Tirmizî, *Sünen*, c.XII, s.101, no:3578; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.97, no:20955; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.663, no:4196; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.II, s.244, no:2024; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.VI, s.401; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XIII, s.373, no:7455; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.XI, s.513, no:32466; Câbir ibn-i Semüre RA'dan.

İbn-i Sa'd, *Tabakât*, c.I, s.420; Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.47, no146; Avn ibn-i Abdullah Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.140, no:18402; *Câmiü's-Sağîr*, c.II, s.202, no:6900.

gölmesi yoktu. Kahkahaları salonları çınlatıyor. Kayığa binmiş, bir yerden öbür tarafa giderken iki sahilden kahkahaları duyuluyor. Yok öyle bir şey. Peygamber Efendimiz tebessüm tarzında gülerdi; gülmesi öyle fazla “Kah kah kah, kih kih kih...” tarzında olmazdı. O demek ki Efendimiz’in sünnet-i seniyyesi, âdet-i seniyyesi değil.

Biz de gülüşümüze hakim olalım! Zaten müslümanın ana vasfı, genel vasfı ciddiyettir, vakurluktur. Fazla şaka da iyi değil. Çünkü fazla şaka, fazla latife hürmeti izale eder. Fazla latife de iyi değil, fazla gülmek de iyi değil. Esas yapısı itibariyle müslüman vakurdur, ciddidir. Ama bu vakurluk, ciddilik kaş çatıklığı demek değil. İşimiz ciddi. Hayatı ciddi olarak görüyoruz. Hayatı mühim bir imtihan olarak görüyoruz.

“—Hiçbir talebeyi gördün mü sen imtihanda; gelsin çaylar, gitsin bilmem neler, bacak bacak üstüne atmış?”

Bu senin hayat memmat meselen, ya okula gireceksin, ya giremeyeceksin; ya bu imtihanı vereceksin, ya okuldan atılacaksın. Alimallah çocuğun şakakları terler, ne yapacağını şaşırır, yanakları kıpkırmızı olur. Silgi elinde, imtihana şey yapar.

“—Hocam bu imtihan bildiğin imtihan değil, çok ciddi. Bu çocuk için hayati önemi haiz.”

Bizim bu ömrümüz de çok ciddi bir imtihan olduğundan, ciddiye aldığımızdan öyle boş kahkahalarla, nefsânî şeylerle geçirmememiz

gerektiğinden oluyor bu; kibarlık ve asalet gereği oluyor.

Efendimiz tebessüm ederdi; öyle kahkahayla sesli gülmesi yoktu. Bu da bize bir örnek olacak.

Asık suratlı da değildi. Düşünebiliriz ki:

“—O peygamber olduğuna göre her şeyi ciddiye, hiç yüzü gülmezdi.”

Hayır, öyle de değil. Hafif bir latifecilik tarafı vardı.

Latifeci. Etrafındakiler kendisine âşık oluyor. Sevmemek mümkün değil. Tatlı, hafifçe bir latife, fazla değil, dozajında, az bir miktarda, ölçülü, kıvamlı...

Meselâ, yemeğin içine veyahut tatlının üstüne tarçın koyuyoruz. Bunu fazla koysan bu tarçın acıdır, tadını bozar. Biber ekliyoruz. Sade biber yenmez, işte biraz ekilecek, o kadar. Tuz ekliyoruz, tadı gelsin diye... Fazla eksen;

“—Ooo şap gibi tuzlu olmuş. Kaldır bunu, bana dokunur.” filan diyoruz, kaldırıyoruz.

Demek ki hafifçe şöyle bir baharat gibi, güzel koku verici bir şey gibi Efendimiz'in hafifçe bir latifeci tarafı var, latifeyi seven hali var. Ama gülmesi aşırı değil, hafif bir tebessüm tarzında.

Sâir zamanı, ekser evkâtı tefekkür ederek, mütefekkirâne geçirdi. Sükûtu daha çoktu, biliyoruz, öbür rivayetleri okuduk. Biz de bu hâle sahip olalım!

Tabi insan az güldüğü, çok düşündüğü zaman, kendisini kontrol ettiği zaman zihni o şekilde

çalışmaya başlar. Hakikaten iyi bir müslüman olur, saygınlık uyandırır.

Karşı tarafın söylediği her söze gülersen;

“—Haa bunun şahsiyeti yok, karakteri yok!” derler.

Eski başvekillerden bir tanesi öyle fazlaca gülmüş de, Necip Fazıl'ın ikazı var ona, diyor ki;

“—Sen başvekilsin, sadrazam makamındasın, bu kadar gülemezsin!” diye hemen ikazı yapıştırmış.

O kadar çok gülmek, hürmeti derhal izale ediveriyor. Onun için bu hususlara dikkat edelim inşaallah...

c. Sefer Dönüşü Eve Gece Girmezdi

Enes RA'dan rivayet edildiğine göre:³

كَانَ لَا يَطْرُقُ أَهْلَهُ لَيْلًا

(حمق ن عن أنس)

RE. 547/2 (*Kâne lâ yatruku ehlehû leylen.*)
“Peygamber SAS Efendimiz ailesinin kapısını gece çalmazdı.”

³ Müslim, *Sahîh*, c.X, s.50, no:3555; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.125, no:12285; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.260, no:10149; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.XII, s.523, no:34333; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.603, no:7735; Beyhakî, *Âdâb*, c.II, s.409, no:660; Ebû Avâne, *Müsned*, c.IV, s.511, no:7521; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.100, no:18160; *Câmiü's-Sağîr*, c.II, s.202, no:6901.

Taraka, “kapı çalmak” demek. Tak tak tak kapıyı vuruyor, kapı çalmak demek. Efendimiz SAS gece ailesinin kapısını çalmazdı.

“—Ne demek?”

Yani bir seferden, bir yolculuktan geldiği zaman eve akşamüstü gelmezdi. Akşamüstü gelmemek itiyadı idi. Tavsiyesi de böyle. Çünkü ev halkı hazırlıksız olur, perişanlık olur. Eve geceleyin bir adam girmiş, karanlıkta;

“—Kim girdi ki acaba? Evin sahibi de seferdeydi. Buraya kim girdi ki?”

Mahalleden perdenin arkasından biri gördü;

“—Aa komşunun evine bir adam girdi.”

Ya kim girecek, işte evin sahibi döndü, o girdi. Ama ya onu anlayamazsa... Onun için her şey ayan beyan, gündüz... Peygamber Efendimiz SAS geldiği zaman gündüz gelirdi. Ev halkı da hazırlıklı olur, ortalığı derlemiş toplamış olur, saçını taramış olur vs. O bakımdan, Efendimiz’in âdet-i seniyyesi böyleydi. Bize de tavsiyesi; seferden döndüğü zaman eve gece gelmemek...

İyi, güzel, tabii mümkünse bunu böyle yapalım! Ama bizim hayatımız öyle bir hızlı hayat oldu ki, öyle acaip hayat oldu ki bazı şeyler o zamanki şartlardan çok farklı. O zamanki şartlar nerede, şimdiki şartlar nerede... “Geliyoruz” diye telefonla haberdar etme imkânımız var. İnşallah mümkün olduğu kadar vaktimiz, durumumuz müsait olduğu zaman bu âdâba riayet etmeye çalışırız da... “Geliyorum, filanca yerdeyim...” diye haber vererek gitmek,

olabilir.

Bizim Münih'ten bir kardeşimiz var, çok sevdiğimiz, kıymetli kardeşimiz; nasıl titiz... Sefere çıkacağı zaman gideceği yere telefonu açıyor;

“—Şu anda çıktık.”

Ondan sonra, gideceği yere 40-50 kilometre kaldı mı otobanın kenarına arabasını çekiyor, oradaki bir benzin istasyonundan;

“—50 kilometre kaldı, size gelmek üzereyiz, şu mevkideyiz, yarım saat sonra sizin oradayız.” diye bildiriyor.

Ne kadar güzel. İnsan hazırlanacaksa hazırlanır, tertibatını alır. Ev sahibi için de güzel bir şey, giden insan için de güzel bir şey. Çünkü kapıyı tak tak tak vuruyorsun, açılmıyor; tak tak tak yine vuruyorsun, açılmıyor. Bu da güzel bir şey değil. Önceden haberdar etmek hoş bir şey.

d. Cuma Hutbesini Çok Uzatmazdı

Üçüncü rivayete geçiyoruz.

Ebû Dâvud ve Hâkim Câbir ibn-i Semûre RA'dan rivayet etmiş:⁴

كَانَ لَا يُطِيلُ الْمَوْعِظَةَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

(د.ك. عن جابر بن سمرة)

⁴ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.III, s.313, no:933; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.426, no:1067; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.II, s.242, no:2015; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.207, no:5552; Câbir ibn-i Semûre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.63, no:17969; *Câmiü's-Sağîr*, c.II, s.203, no:6902.

(*Kâne lâ yutîlu'l-mev'izate yevme'l-cumuati.*)

“Peygamber SAS Efendimiz Cuma hutbesini, vaazını çok uzatmazlardı.”

Hutbeye çıktığı zaman ölçülü bir miktarda konuşurdu. Hutbeleri elimizde, rivayetleri kitaplarımızda yazılı, okuyoruz; çok uzun boylu hutbe îrâd etmezlerdi. Kısa keserlerdi.

Genel olarak mev'izaları, nasihatleri kısaydı. Bazen iki defa, üç defa sözü tane tane tekrar ederlerdi. Zaten konuşması hızlı değildi; harfleri sayılacak gibi, kelimeleri sayılacak gibi, anlaşılacak gibiydi. Çünkü karşısında ihtiyar var, ağır işiten var, sözü anlayamayan kimse olabilir. Yanlış anlarsa olmaz. Karşısındaki, sözünü dinlediği şahıs peygamber, Allah'ın sevgili kulu... Onun her sözü senet...

“—Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu.” diyecek, delil olacak.

Öyle hızlı söylenecek şey değil onun sözleri. Onun her sözü kanun hükmünde olduğu için sindire sindire, anlaşılacak tarzda söylenmesi lazım! Öyle söylerdi Peygamber SAS Efendimiz. Ve sözü çok uzatmazdı.

Bizim de buradaki vaazlarımızda genel prensibimiz: İnsan zihninin, dikkatinin bir şeye teksif olması...

“—Çok dikkatli bakıyorum hocam!”

Kaşlarını çatmış, pür dikkat seyrediyor. Biraz sonra, biraz gevşemiş; biraz daha sonra, biraz daha gevşemiş; biraz sonra, biraz daha gevşemiş. Sonuna bakarsın, “Horr horr...” ses

gelmeye başladı.

“–Neden?”

Bu insanın dikkati aynı seviyede durmaz; gittikçe azalır, azalır, sonunda gözleri kapanmaya başlayabilir. Hele hele öğleden sonra vaazlarında... Hele hele üniversitede talebeye biz bir ders verirdik. Öğle yemeğini yemiştir. Tabii dışarıda yeme imkânları evindeki gibi değildir; gider, lokantada bir yerde bir yemek yer. Yağı mı ağırdır, yediği mi ağırdır, belli olmaz. Çocuk size bakarken yavaş yavaş gözleri süzülür. Bilirsin ki senin dediklerini dinlemiyor, şekerleme yapıyor. Yavaş yavaş... Hatta yanındaki dürtmese horlar bile. Yanındaki dürter de öyle uyanır.

Ekseriyetle cuma gününde bu horlama, bu uyuma öyle bastırır ki... Cemaat şöyle bir rahat oturdu mu... Rahat oturması tam uykuya hazırlık oluyor. Ondan sonra da bakarsın, uyumaya başlamış.

Onun için insan dikkatin dağılmadığı, dikkatin çok kesif olduğu, yoğun olduğu bir zamanda sözlerini söylemeli, daha dikkati varken kesmeli!

Peygamber Efendimiz SAS büyük bir dinleme iştiyakı varken konuşurdu, o dinleme iştiyakı kesilmeden sözünü keserdi.

Yemek tavsiyesi de öyle...

“–Nasıl yemek yiyeceğiz?”

Acıktığın zaman, iyice iştahan olduğu zaman yiyeceksin.

“–Ne zaman kalkacak?”

Daha iřtihası varken kalkacak.

“–řunu da ye.”

“–Getir, sıyırayım.”

“–Bunu da ye.”

“–Getir, sıyırayım.”

“–Ondan sonra řunu da ye...”

“–Yok, bende tâkat kalmadı, başkasına ver.”

Olmaz, bu sünnete uygun değil.

“–Nasıl kesecek?”

Daha yemeğe ihtiyaçı varken ve iştihası varken kesecek. O zaman sıhhate uygun oluyor. Midenin üçte biri yemekle dolacak, üçte biri suyla dolacak, üçte biri de boş kalacak; bir hareket payı olsun, döndürme payı olsun.

“–Çamaşır makinesini tıklım tıklım doldurursan çamaşır yıkanır mı, döner mi?” Dönmez, hemen arızalanır. Hadi bakalım ustasını getir. Bu vücut da 80, 100, 120 sene yaşayacak inşaallah, Allah hayırlı uzun ömür versin; insanın bir tane midesi var. “–Yeni model bir mide çıkmış, getir onu takalım!” deme durumu da yok. Buna iyi bakması lazım. Vücudunun sıhhatine dikkat etmesi lazım. Kalbi de öyle, diğer uzuvları da öyle ölçülü ve dikkatli kullanmak gerekiyor. O bakımdan Peygamber Efendimiz’in her şeydeki güzelliği, ölçülülüğü hepimize örnek olmalı...

Peygamber Efendimiz ölçülü konuşurdu. Zaten kendisinin konuşma konusunda ana meziyeti; az

kelime kullanarak çok derin mânaları anlatma kabiliyetiydi. Buyurmuş ki:⁵

أُعْطِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ

(م. ت. حم. حب. ع. ش. ق. عن أبي هريرة قط. عن ابن عباس الزيار عن علي عب. هب. عن عمر)

(*U'tîtü cevâmia'l-kelim*) “Bana az söz ile derin mâna ifade etme kabiliyeti ihsân olundu, Cenâb-ı Hak tarafından...”

O Peygamber Efendimiz'in özelliği. Bir hadîs-i şerîftir, iki kelimedenden, üç kelimedenden ibarettir; dinleyen anlayabilir, anlayan başkasına nakledebilir, nakledilen kimse de “Tamam, anladım.” der, iş biter.

Uzun paragraflar, koca makaleler, büyük kitaplar; kimse okumuyor, okuyamıyor, herkesin işi var, gücü var. Hele hele bu zamanda Peygamber Efendimiz'in bu nasihatine herkes çok muhtaç. Az konuş, öz konuş. Yazışmalarda da öyle. Daireler arası yazışma, senin devlet dairesine dilekçe vermen, mahkemeye müracaat etmen,

⁵ Müslim, *Sahîh*, c.I, s.371, no:523; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.123, no:1553; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.411, no:9326; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VI, s.87, no:2313; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XI, s.377, no:6491; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VI, s.303, no:31644; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IX, s.5, no:17496; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.123, no:4334; Ebû Avâne, *Müsned*, c.I, s.330, no:1169; Ebû Hüreyre RA'dan.

Dâra Kutnî, *Sünen*, c.IV, s.144, no:8, Abdullah ibn-i Abbas RA'dan. Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.251, no:656, Hz. Ali RA'dan.

Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.VI, s.112, no:10163; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.160, no:1436; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.IV, s.8; Hz. Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XVI, s.112, no:44087; *Câmiü'l-Ehadîs*, c.V, s.70, no:3758.

avukatlık, müdafaa ve saire; her şey ölçülü, özlü olmalı! Yani dinleyenin de zamanı önemli, okuyanın da zamanı önemli. Az ve öz yazmak, açık ve seçik yazmak, her şeyi böyle yapmak; bu da bizim bir prensibimiz olsun inşaallah. Uzun sayfalar, uzun saatler, konuş babam konuş; böyle olmamalı.

e. Hastayı Üç Gün Sonra Ziyaret Ederdi

Öbür rivayete geçiyoruz.

Bu haberi Enes RA'dan İbn-i Mâce Rh.A rivayet etmiş:⁶

كَانَ لَا يَعُودُ مَرِيضًا إِلَّا بَعْدَ ثَلَاثٍ

(.عن أنس)

RE. 547/4 (*Kâne lâ yeùdu marîdan illâ ba'de selâsin.*) “Peygamber SAS bir kimseyi, ancak hasta olduğu anlaşıldıktan üç gün sonra ziyaret ederdi.”

Ondan öncesi küçük bir rahatsızlıktır, basit bir yorgunluktur, midesi bozulmuştur, başı ağrıyivermiştir, üşütüvermiştir, kalkar şey yapar; bu önemli değil. Ama üç gün durmuş, camiye gelemiyor.

⁶ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.IV, s.366, no:1427; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.72, no:3642; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.542, no:9216; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'dDuafâ*, c.VI, s.317; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LVIII, s.47; Enes ibn-i Mâlik RA'dan. *Kenzü'l-Ummâl*, c.VII, s.154, no:18485; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.440, no:1420; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XXXIII, s.24, no:35706.

Haa bir şey var, o zaman ziyaret ederdi. Üç günden sonra hasta ziyaretini yapardı. Üç günden öncekiler mühim bir şey sayılmadığı için, onlarda bir ziyaret mecburiyeti olmuyor.

Müslümanın müslüman üzerindeki haklarından birisidir aslında. Hastanın, senin üzerinde hakkıdır; ziyaret edeceksin.

Allah kusurlarımızı affetsin... Biz çok kusurluyuz. Yani cumartesilerimizi, pazarlarımızı bu gibi şeylere ayırmamız lâzım. Sevap var. Hastanın duası makbul. Sana bir dua ediverse, “Hay Allah razı olsun.” dese Allah razı olur, ihyâ olur gidersin. Sen şifa bulur gidersin. Senin mânevî dertlerin şifa bulur. Onun için hasta ziyaretine önem vermemiz lazım. Yapamıyorsak, eksiklerimiz kusurlarımız varsa, Allah affetsin...

Hastanın uykusu ibadettir, iniltisi tesbihtir, yapamadığı ibadetleri yapıyor gibi kendisine yazılır. Hastanın bir meziyeti de; duası makbuldür. Onun için elini tutacaksın, alnını tutacaksın, sakalını okşayacaksın, gönlünü alacaksın. Hediye götüreceksin; çiçek mi olur, yiyecek mi olur, içecek mi olur, gönlünü alacak bir şey götüreceksin. Ondandan sonra bir de dua ettirtirsen kendine, “Bizi de duadan unutma!” diye; ne mutlu sana!

Bunları yapmalıyız. Bu ziyaretlerde çok sevaplar var. “—Hasta olmasa da arkadaş ziyareti olsa olmaz mı?”

“—Olur, o da çok güzel!” Hadis-i şerifte geçiyor ki:⁷

⁷Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.236, no:22117, 22133; İbn-i

وَحَقَّتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ

(*Ve hakkat mahabbetî li'l-mütezâvirîne fiyye*)

“Birbirlerini benim rızamı kazanmak için, benim uğrumda ziyaret eden kimseleri benim sevmem hak olur. Ben onları mutlaka severim.” buyuruyor Allah Teâlâ hazretleri.

Onun için bence pazartesi, salı, çarşamba, perşembe, cuma çalışıyoruz; cumartesi, pazar tatiliz; tamam Cumartesi, pazar da vaktimizi çok kazançlı geçirelim!

“—Ne yapalım?”

Arkadaş ziyaret edelim, hasta ziyaret edelim, sevap kazalım. Bunların büyük ecirleri, sevapları var. Karşı tarafa da büyük moral gücü veriyor; canına can katıyor, içi açılıyor, neşeleniyor, iyi olmasına sebep oluyor. Belki ihtiyacı vardır. Sen gidersin;

“—Bir ihtiyacın var mı?” diye sorarsın.

“—Eh, Allah razı olsun, Hızır gibi imdadıma yetiştin, şu ihtiyacım vardı.” der o da...

Belki çocuğunun, ailesinin ihtiyacı vardır, onları görüverirsin. Çünkü o çalışamayınca kim

---

Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.338, no:577; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.187, no:7316; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.78, no:572; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XX, s.81, no:154; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VII, s.45, no:34100; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.416, no:2697; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.233, no:20857; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.II, s.131; Heysemî, *Müsnedü'l-Hâris*, c.II, s.991, no:1108; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.II, s.265, no:2225; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LVIII, s.426; Ubâde ibn-i Sâmit RA'dan. *Kenzü'l-Ummâl*, c.IX, s.14, no:24671; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.XV, s.59, no:14972.

bilir ne gibi sıkıntılar oluyordur. Müslümanın müslümanın halinden anlaması lazım!

f. Besmele Nazil Olunca Yeni Bir Sûre Başlardı

Abdullah ibn-i Abbas RA şöyle rivayet ediyor:⁸

كَانَ لَا يَعْرِفُ فَضْلَ السُّورَةِ حَتَّى يَنْزِلَ عَلَيْهِ بِسْمِ

اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(د. عن ابن عباس)

(Kâne lâ ya'rifu fasle's-sûreti, hattâ yenzile aleyhi bi'smi'llâhi'rrahmâni'r-rahîm.)

Peygamber SAS Efendimiz'e Kur'ân-ı Kerîm'in âyetleri iniyordu, vahiy hâli kendisinde beliriyordu. Herkes onun o halini biliyor. Değişti Peygamber Efendimiz. Seslerini keserlerdi, beklerlerdi. Vahiy iniyor, anlarıydı. Dış görünüşünden Efendimiz'in kendisine vahiy indiği o anda belli olurdu. Peygamber Efendimiz'e gelen vahiyler vahiy kâtipleri tarafından kaydedilirdi, yazılırdı, hepsi tespit edilirdi. Bundan sonra “Şuraya konulacak, buraya konulacak.” diye sıraya konulurdu.

Peygamber Efendimiz SAS bir sûrenin bittiğini, yeni bir sûrenin başladığını, ancak *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm* nâzil olduktan sonra, o indikten sonra bilirdi. Kendisine *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'rrahîm* nazil olduktan

⁸ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.438, no:2329; Hâmidî, *Müsned*, c.I, s.242, no:528; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan. *Câmiü's-Sağîr*, c.II, s.203, no:6903.

sonra sûre başının geldiğini, yeni bir sûrenin olduğunu oradan anlardı.

Demek ki bu rivayet bize neyi gösteriyor?

Sûrelerin başındaki *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*'ler acaba Kur'ân-ı Kerîm'in kendisinden midir, yoksa sûreleri ayırmak için mi oraya derc edilmiştir? Alimler arasında, Kur'ân-ı Kerîm bilgisi veren kitaplarda böyle bir bahis vardır. *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'rrahîm* sözlerinin kelime kelime, kelimeler olarak Kur'ân-ı Kerîm'den bir âyet parçası olduğu belli, onu biliyoruz.

إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِاسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(النمل: ۲۰)

(*Innehû min süleymâne ve innehû bi'smi'llâhi'r-rahmâni'rrahîm*) âyet-i kerîmesinde besmele Kur'ânî ibare olarak bulunduğundan Kur'an ibaresidir. Ama sûrelerin başındaki besmeleler, sûrenin kendi âyeti değildir.

Sabâ melikesi Belkıs RA, geldi Süleyman AS'a iman etti, bağlandı, onun sahabiyesi oldu. Süleyman AS zamanında. Süleyman AS ona bir mektup gönderdi:

“—Sizin güneşe taptığınızı duydum. Öyle şey olur mu? Allah'a ibadet edin. Allah'ın yaratıklarına ibadet edilir mi? Bırakın putu. Bırakın şirki...” diye bir mektup yazdı.

“—Ya benim sözümü dinlersiniz ya da şöyle olur, böyle olur...” başlarına gelecek şeyleri yazdı.

O mektup nasıl başlıyormuş, âyet-i kerîmede

bize bildirildiğine göre: (*Innehû min süleymâne ve innehû bi'smi'llâhi'r-rahmâni'rrahîm*)

Mektubu aldı Sabâ melikesi, açtı, baktı ki Süleyman peygamberden, Suriye'den geliyor, Sabâ ülkesine, Yemen'e.

Neyle başlamış? (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*) “Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla, nâmıyla başlarım.” diye.

Tamam, bu âyet-i kerîmenin içinde olduğundan Kur'ân-ı Kerîm olduğu belli. Bu hadîs-i şerîften de “Sûreyle beraber besmelesi de iniyor da oradan sûre olduğu anlaşılıyor.” diye o rivayetler, o alimler arasındaki müzakerede; bu besmelenin sûrenin kendisinin birinci âyeti midir, ondan mıdır, fasl için mi koyulmuştur meselesinde bu da değerlendirilmesi gereken bir rivayet oluyor.

Meselâ, Fâtiha Sûresi'ni ele alalım: Fâtiha Sûresi'nin birinci âyeti (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*) midir, (*El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn*) midir?

Bizim alimlerimiz, (*El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn*) birincidir, (*Er-rahmani'r-rahîm*) ikincidir, (*Mâlikî yevmi'd-dîn*) üçüncüdür. *Besmele* Kur'ânî bir cümle olmakla beraber, her sûrenin başına konulmuştur. Onun için biz içimizden okuruz. (*El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn*) diye imam yüksek sesle okur.

Bazı mezheplerde (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*) ilk âyeti olduğundan, mesela Libya'ya gitseniz, Mâlikî mezhebinden olan yerlerde, (*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm. El-hamdü*

li'llâhi rabbi'l- âlemîn) diye besmeleyle başlar. Müctehitlerin o ilk âyet olduğu kanaatinde olduklarından...

g. Ramazan Bayramı Camiye Gitmeden Hurma Yerdi

Câbir ibn-i Semüre RA'dan şöyle rivayet ediliyor:⁹

كَانَ لَا يَغْدُو يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَأْكُلَ سَبْعَ تَمَرَاتٍ

(طب. عن جابر بن سمرة)

RE. 54716 (*Kâne lâ yağdû yevme'l-fitri, hattâ ye'küle seb'a temerât*) “Peygamber Efendimiz fıtır günü, yani Ramazan Bayramı günü yedi hurma yemedikçe camiye gitmezdi. Evde yedi lokmayı atıştırıp, yiyip camiye öyle giderdi.”

Ramazan oluyor, hep oruçlu, oruçlu, mide ona alışmış oluyor. Ondan sonra bayram geliyor. Bayram günü herkes kalkıyor, gusül abdestini alıyor, hazırlıklarını yapıyor. Güzel, temiz, pak elbiselerini giyiyor, Ramazan Bayramı'na gidiyor.

Hakikaten bir bayramdır. 30 gün sıkı ibadetler yapılmış, yapılmış; ondan sonra Allah büyük mükâfata erdiriyor. Güzel bir Ramazan'ın, iyi,

⁹ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.II, s.247, no:2039; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.I, s.406, no:711; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.II, s.278; Câbir ibn-i Semüre RA'dan.

Buhârî, *Sahîh*, c.IV, s.11, no:900; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.358, no:7457; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.87, no:18095; *Câmiü's-Sağîr*, c.II, s.203, no:6905.

hakkıyla edâ edilmiş bir Ramazan'ın çok sevabı var; insanın günahları afv u mağfiret oluyor, anasından doğduğu gibi temiz, pak oluyor. Bayram... Tabii o bayrama giderken Peygamber Efendimiz hurma yiyip öyle gidermiş. Artık oruç yok. Bayram günü namaza hurma yiyerek giderdi.

h. Yanında Taşındığı Beş Şey

Yedinci rivayet...

Hz. Âişe-i Sıddîka RA Validemiz'den rivayet olunmuş:¹⁰

كَانَ لَا يُفَارِقُهُ فِي الْحَضَرِ وَلَا فِي السَّفَرِ خَمْسُ
الْمِرَاةُ وَالْمُكْحَلَةُ وَالْمُشْطُ وَالسِّوَاكُ وَالْمِذْرَى

(ق. عن عائشة)

RE. 547/7 (*Kâne lâ yufârikuhû fi'l-hazari, ve lâ fi's-seferi hamsün: El-mir'âtü, ve'l-mikhaletü, ve'l-müştu, ve's-sivâkü, ve'lmidrâ.*)

(*Kâne lâ yufârikuhû fi'l-hazari, ve lâ fi's-seferi hamsün*) Peygamber SAS Efendimiz'in hem yolculukta hem yolcu olmadığı zaman, normal, Medine'de durduğu zamanda, yani hazarda ve seferde yanından beş şeyi eksik olmazdı:

1. (*El-mir'atü*) aynası.

¹⁰ Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.255, no:5242; Ukaylî, *Duafâ*, c.I, s.339, no:196; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.V, s.309, no:8877; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'dDuafâ*, c.I, s.316; İbn-i Hibban, *Mecrûhîn*. C.III, s.148; Hz. Âişe-i Sıddîka RA'dan. *Kenzü'l-Ummâl*, c.VII, s.101, no:18161; *Câmiü's-Sağîr*, c.II, s.203, no:6906.

2. (Ve'l-mikhaletü) *Mikhale*, yani sürmedanlık, gözlerine sürme çekmek için kullanılan sürme malzemesinin konulduğu küçük şey. Sürmedan deniliyor veya sürmedanlık diye galat olarak söyleniyor. Bir çubuğu var, gözlere onunla sürme çekiliyor. O da yanında olurdu.

3. (Ve'l-müşt) Saçlarını taramak için tarak.

4. (Ve's-sivâk) Dişlerini temizlemek, fırçalamak için misvak.

5. (Ve'l-midrâ) Bir de sakalını taramak için sakal tarağı.

Bunlarsız olmazdı. Hem seferde hem hazarda yanında bunlar bulunurdu.

Dikkat ettiğimiz zaman görüyoruz ki, bunların hep insanın dış görünümüne çeki düzen vermekle ilgili malzeme olduğu anlaşılıyor. Sıhhat malzemesi, sıhhî malzeme gibi olduğu anlaşılıyor. Efendimiz SAS'ın dış görünüşe değer verdiğini, onun da ihmal edilmemesi gerektiğini buradan çıkartabiliriz.

Bir kere aynası olacak, yüzüne bakacak; gözü çapaklı mı, yüzü iyi yıkanmış mı, yıkanmamış mı, bir yerinde kara mı var, yok mu? Daha başka kendisinin farkına varmadığı bir durum mevcut mu, değil mi? Aynası olacak.

Sonra, sürme çekmek... Sürme bizim bu memlekette pek âdet olmamış. Peygamber SAS Efendimiz gözlerine sürme çekerdi. Sürme çekmek, orada buradakinden daha büyük bir mecburiyette oluyor. Çünkü şiddetli güneş var, çok pırıl pırıl aydınlık bir ülke. Bu

şiddetli güneş –ultraviyole ışınları mı derler, radyoaktivite mi derler, ne derlerse– gözlere zarar veriyor. Ekseriya, bu sıcak ülkelerde, Ekvator çevresinde sıcak yerlerdeki ülkelerde göz hastalıkları çok oluyor ve gözlerin görme kabiliyeti kaybolabiliyor.

Sürme bunlara karşı iyi bir ilaç ve çare. Sürme çekildiği zaman gözün sıhhati oluyor. Oralarda peyda olan ağrılara iyi geliyor. Baş ağrılarına iyi geliyor.

Onun için Peygamber Efendimiz SAS'in sürme çektiğini ve sürmedanı yani sürmelik aletini yanında gezdirdiğini görüyoruz. Hem sıhî bakımdan... Tabii Efendimiz SAS'in kirpikleri uzundu. Gözleri kudretten sürmeli derler ya, öyleydi. Ama ayrıca kendisi ilaç olarak o sürmeyi gözlerine çekerdi. Gözleri son derece güzeldi. Kirpikleri uzun, alımlı gözleri vardı.

Sonra, tarak. İki çeşit tarak var. Bir, saçlarını taramak için *muşt* denilen tarak. Bir de sakallarını taramak için bir tarak. Bu iki tarağı da vardı. Sakalı da öyle derbeder, dağınık değildi. Saçları da derbeder, dağınık değildi; bakımlıydı ve güzeldi.

Bir de misvak. Ağız sıhhati için, ağzın güzelliği için. Misvağın pek çok faydası vardır, hadîs-i şerîfte on tane hassası sayılmıştır. Bir kere sevaptır. Misvakla kılınan namaz, misvaksız kılınan namazdan 70 kat daha sevaplı oluyor. Az değil, muazzam bir fark. Onun için misvak çok önemli...

Bu işi Suudlu kardeşlerimiz, Arabistan'daki

kardeşlerimiz o kadar güzel âdet haline getirmişler, yaygınlaştırmışlar ki hepsinin ağzında misvak. Hem ağızlarına, dişlerine şöyle bir baktığın zaman hayran kalıyorsun; pırlıl pırlıl inci gibi dişleri var.

Neden?

Misvağın antiseptik yani mikrop öldürücü özelliği de var. Dişlerin arasında herhangi bir şey de kalmıyor. Dişler de fırçalanmama dolayısıyla sararmıyor. Bir gün dişlerinizi fırçalamasanız, temizlemesiniz, şöyle bir tırnağınızla kazıdığınız zaman üstü dolar; yenilen şeyler derhal yapışır.

Mutlaka müslümanın misvakla gezmesi, dişlerini fırçalaması lazım. Mühim olan ağzın temizliği. Çünkü Peygamber Efendimiz buyurmuş ki:¹¹

الأَصَابِعُ تَجْرِي مَجْرَى السَّوَاكِ إِذَا لَمْ يَكُنْ سِوَاكِ

(طس. أبو نعيم كثير بن عبد الل بن عمرو بن عوف المزني عن أبيه عن جده)

RE. 190/1 (*El-esàbiu tecrî mecre's-sivâk, izâ lem yekün sivâk.*) “Misvak olmadığı zaman, parmaklar da misvak yerine geçer.”

Yanında misvağın yoksa, abdest alırken parmaklarıyla ağzını güzelce yıkarsın, o da misvak yerine geçer, o sevabı kazandırır. Mühim olan dişin temizliği. Bu temizliği sağlamak için misvak denilen bir çeşit ağacın dalı veya kökü

¹¹Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VI, s.288, no:6437; Abdullah ibn-i Amr ibn-i Avf el-Müzenî babasından, o da dedesinden.

Mecmaü'z-Zevâid, c.II, s.268, no:2577; *Kenzü'l-Ummâl*, c.IX, s.550, no:26168; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XI, s.24, no:10166.

vardır. O kök de aynı zamanda şifa özelliklerine sahiptir; mikropları öldürücü, asidi söndürücü bazik özellikte bir şeydir. Onun için dişlerin çürümesine de engel oluyor. Diş kanamalarını da engelliyor. Dişetlerini sağlamaştırıyor. Dişte *piyore* denilen hastalığının teşekkülünü engelliyor. Diş doktorları;

“—Piyore hastalığı birçok insanda var, fakat misvak kullananlarda yok!” diyorlar.

Onu da Peygamber Efendimiz yanından eksik etmezmiş.

SAS Efendimiz bu gibi şeylere madem önem vermiş, biz de dikkat edelim!

Hz. Âişe Anamız rivayet etmiş ve sahih rivayet diye bildirilmiş.

i. Kur'an-ı Kerim'i Üç Günden Hızlı Okumazdı

Bu hadîs-i şerîf de Hz. Âişe Anamız'dan:¹²

كَانَ لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ فِي أَقَلِّ مِنْ ثَلَاثِ

(ابن سعد عن عائشة)

RE. 547/8 (*Kâne lâ yekrau'l-kur'âne fî ekallin min selâsin*) “Peygamber Efendimiz Kur'an-ı

¹² İbn-i Sa'd, *Tabâkât*, c.I, s.376; Ebü's-Şeyh, *Ahlâku'n-Nebiiyyi*, c.II, s.375, no:766; Hz. Aişe RA'dan.

Tirmizî, *Sünen*, c.X, s.200, no:2870; Abdullah ibn-i Amr ibnü'l-As RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.IX, s.143, no:8707; Heysemî. *Mecmaü'z-Zevâid*, c.II, s.549, no:3641; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan. *Kenzü'l-Ummâl*, c.VII, s.52, no:17910; *Câmiü's-Sağîr*, c.II, s.203, no:6907.

Kerim’i üç günden az müddette okumazlardı.”

Hani duyuyoruz ya:

“—Falanca adam 6 saatte Kur’ân-ı Kerim’i hatmediyormuş.”

Okuyabiliyormuş yani.

Meselâ —bizim silsilemizde adı geçen— Ömer Ziyaüddîn Hocamız 6 saate Kur’ân-ı Kerim’i hatmedermiş. Müthiş bir hafıza, şahane bir şey... Çarçabuk okuyor.

Oğlu var, Allah razı olsun, Yusuf Ziya Bey, o da “Ben de hafızım!” diyor. Hem de öyle hafız ki, sayfanın altından başlar, geriye doğru gidermiş. Aşağıdan yukarıya doğru geri geri... Siz bilmem okuyabilir misiniz, şu en çok bildiğiniz Fâtiha’yı, vele’-d-dâllîn’den başlayıp geriye gidebilir misiniz?

“—Nasıl oluyor?” diye babam sormuş.

“—Sayfa gözümün önüne geliyor, bakarak okuyorum.” diyormuş. Müthiş bir şey, kıymetli bir şey.

Tabii kısa zamanda okunması mümkün, olabilir. Bir gecede hatim indirip de teravihi bir hatimle kılanlar var, duyuyoruz, Suud’da yapıyorlar.

Ama Peygamber Efendimiz böyle üç günden daha az bir zamanda okunmasına pek kendisi hoş bakmamış. O zaman iyi anlaşılmaz. Kur’ân-ı Kerîm anlaşılınsın, ibret alınsın diye okunuyor. Bu kadar hızlı okuduğu zaman insan anlayamaz diye tasvip etmemiş. “Ben daha çabuk okuyabilirim.” diyenlere de üç günden aşağı zamanda hatmetmesini tavsiye etmemiş.

Kendisi de öyle okurmuş. Demek ki üç günde tamamlarmış.

Hiç olmasa ayda bir tamamlamak ne güzel olur, değil mi?

Kardeşlerimiz her gün bir cüz okuyarak ayda bir hatmi tamamlasalar ne güzel olur.

“—Ah hocam ah!” diyor bazıları içinden, biliyorum; “Şu kadar yaşa geldim, hatmedemedim.” diyenler var, “Senede bir yapsak, ona bile bayram edeceğiz.” diyenler var.

Kur’an Allah’ın kelamı. Bak, üç günden evvel yapabilirdi Efendimiz ama üç günden evvel hatmi, Kur’an’ı okumuyor. Demek ki biz de Kur’ân-ı Kerîm’i öyle okumalıyız, çok geciktirmemeliyiz, çok da aceleye getirmemeliyiz.

“—Hocam ben çok hızlı okuyan kuvvetli bir hafızım.” Üç günden aşağı okuma, sindire sindire oku!

j. Karanlık Evde Oturmazdı

Dokuzuncu hadisi okuyalım, tek rakam olsun, ondan sonra bırakalım! Hz. Âişe Anamız’dan RA... Bu üç rivayet de öyle geldi:¹³

كَانَ لَا يَقْعُدُ فِي بَيْتِ مُظْلِمٍ حَتَّى يُضَاءَ لَهُ بِالسِّرَاجِ

(ابن سعد عن عائشة)

RE. 547/9 (*Kâne lâ yak’udu fî beyti muzlimin, hattâ yudâu lehû bi’s-sirâc.*)

¹³ Temmâmü’r-Râzî, *el-Fevâid*, c.III, s.28, no:1028; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.III, s.157; İbn-i Hacer, *Lisânü’l-Mîzân*, c.VII, s.102, no:1092; Hz. Aişe RA’dan. *Kenzü’l-Ummâl*, c.VII, s.153, no:18480; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XL, s.15, no:43010.

(*Kâne lâ yak'udu fî beyti muzlimin*) “Peygamber Efendimiz karanlık bir evde oturmazdı, (*hattâ yudâu lehû bi's-sirâc*) kandille aydınlatılmadıkça...” Karanlıkta oturmazdı; kandili yaktırtırdı, aydınlattırırdı, öyle otururdu.

Allah-u Teâlâ Hazretleri her işimizi, her halimizi, her adetimizi Efendimiz'e uydurmayı cümlemize nasib eylesin... Peygamber Efendimiz'in sünnetini ihyâ eyleyip de şehid sevapları kazanmayı Rabbimiz cümlemize nasib ve müyesser eylesin...

Fâtiha-i şerîfe mea'l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
12. 11. 1989 - İskenderpaşa Camii

[Bütün HADİS DERSLERİNE PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

